

Хруц Сергій Вікторович, аспірант Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, вулиця Гоголя, 29, Дніпрó, Дніпропетровська область, 49000, тел.: 050 682 82 71, email: aspirant.dridu@gmail.com.

ORCID: 0000-0002-5840-4804

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті обґрунтовано, що в умовах орієнтації вітчизняної економіки на європейські засади зростання за принципами сталості, ефективна державна політика є каталізатором ініціювання та реалізації системних трансформацій, передусім, у напрямі розвитку місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Окреслено, що розвиток територіальної громади вимагає ефективного використання її потенціалу з урахуванням усіх його аспектів під час розроблення та реалізації стратегії розвитку й інших місцевих нормативно-правових документів. Автор зазначає, що історичне минуле територіальної громади в Україні сягає часів слов'янської традиції племінних зборів. З розвитком суспільства громадівське самоврядування постійно розвивалося, залишаючись елементом демократичної моделі управління.

На думку автора, потрібно виробити нову управлінську ідеологію, спрямовану на оновлення адміністративної культури, формування готовності управлінського персоналу до прийняття рішень в умовах зростаючої свободи дій та підвищення особистої відповідальності з орієнтацією на служіння громадянам. Слід ідентифікувати, стандартизувати та оприлюднити певні види державних послуг з метою їх поліпшення і спрощення порядку надання (дерегуляції), делегування повноважень іншим управлінським рівням та секторам.

Доведено, що об'єднані територіальні громади є першоосною та лейтмотивом формування та імплементації нової політики сталого розвитку територій України. Розкрито зміст та сутність територіальної громади. Проаналізовано нормативно-правову базу, яка є законодавчою основою функціонування територіальних громад в Україні.

На даний час Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України прийнята значна кількість нормативно-правових актів, що дозволяють реалізовувати реформу децентралізації влади, але ще залишаються невирішеними питання діяльності територіальних громад, зазначені в цій статті, що потребують законодавчого врегулювання.

Ключові слова: децентралізація, територіальна громада, об'єднана територіальна громада, нормативно-правове забезпечення, нормативно-правовий акт, закон.

REGULATORY PROVISION OF THE FUNCTIONING OF THE INSTITUTE OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION OF POWER IN UKRAINE

Annotation. The article proves that in the conditions of orientation of the domestic economy to the European principles of growth on the principles of sustainability, effective state policy is a catalyst for initiating and implementing systemic transformations, primarily in the direction of development of local self-government and territorial organization of power. It was emphasized that the development of the territorial community requires the effective use of its potential, taking into account all its aspects in the development and implementation of the development strategy and other local legal documents. The author notes that the historical past of the territorial community in Ukraine reaches the times of the Slavic tradition of tribal gatherings. With the development of society, public self-government has constantly developed, remaining an element of the democratic model of governance.

According to the author, it is necessary to develop a new management ideology aimed at updating the administrative culture, forming the readiness of management personnel to make decisions in conditions of increasing freedom of action and increasing personal responsibility with a focus on serving citizens. Certain types of public services should be identified, standardized and made public in order to improve them and simplify the way they are provided (deregulation), delegating authority to other management levels and sectors.

It is proved that the United territorial communities are the primary basis and leitmotif of the formation and implementation of a new policy of sustainable development of the territories of Ukraine. The content and essence of the territorial community is revealed. The article analyzes the legal framework that is the legal basis for the functioning of territorial communities in Ukraine.

Currently, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine adopted a significant number of legal acts that allow to implement the reform of decentralization of power, but there are still unresolved issues of activity of territorial communities specified in this article that require legislative settlement.

Keywords: decentralization, territorial community, United territorial community, legal support, legal act, law.

Постановка проблеми. Характерною ознакою останніх років є те, що з різним ступенем активності процеси децентралізації в Україні відображали концепцію відповідних реформ у сфері місцевого самоврядування. Сьогодні вже можна говорити про деякі успіхи: зміцнення фінансової самостійності суб'єктів місцевого самоврядування, підвищення ступеня їх участі у розвитку адміністративно-територіальних одиниць, регіонів, і, як наслідок, позитивні відгуки громадян щодо облагородження територій населених пунктів, вирішення проблем комунального господарства, що накопичувалися протягом десятиліть, розвитку інфраструктури, муніципального транспорту і т. п. І все це при досить складній економічній ситуації по країні: спаді виробництва, скорочення обсягів зовнішньої торгівлі, зниженні економічної активності в цілому. Можна сказати, що децентралізація як явище стала деяким локомотивом розвитку економіки на місцях, що дозволило згладити вищевказану загальну економічну картину в країні.

У будь-якій країні розвиток держави залежить від стану місцевого самоврядування та можливостей територіального колективу впливати на суспільне життя, брати в ньому активну участь.

Важливим елементом сталого та ефективного розвитку країни є розвиток місцевого самоврядування. Відомо, що громада є суттєвим елементом, який характеризує “звичайну природу” місцевого самоврядування.

Функціонування територіальної громади не може відбуватися хаотично, потрібні чіткі нормативи державного регулювання їх діяльності, які, у

першу чергу, представлені нормативно-правовою базою. Саме тому питання нормативно-правового регулювання функціонування територіальної громади є проблемним та дуже актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених вивченню нормативно-правової бази функціонування територіальних громад в сучасних умовах показав, що дане питання досліджувалися недостатньо, що пояснюється, по-перше, складністю даного питання, а по-друге, мінливістю та нестабільністю вітчизняної законодавчої бази. Зважаючи на постійне реформування та оновлення законодавства у сфері місцевого самоврядування, є дуже актуальним аналіз нових нормативно-правових актів, що регламентують діяльність територіальних громад у нашій країні. Напрями реформування системи місцевого самоврядування в Україні. Різні аспекти досліджуваної проблеми відображено в наукових працях науковців Гуркула Т.В., Скупченко Д.О., Серьогіна С.М., Гончарук Н.Т., Дрешпак В.М., Вакуленко В.М., Дробот І.О., Куц Ю.О., Мамонової В.В. та ін. Разом з тим, не зважаючи на значну увагу науковців до зазначеної проблематики, багатоаспектність і комплексність аналізу нормативно-правової бази, цілісного дослідження законодавчої бази створення, функціонування та розвитку територіальних громад в Україні не проводилося.

Метою статті є аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку територіальних громад.

Виклад основного матеріалу. Проблема оптимізації публічного управління, зокрема, його вдоскона-

лення на регіональному та місцевому рівнях сьогодні залишається актуальною. Для ефективного розв'язання питань місцевого значення потрібна модель державотворення, яка б забезпечувала необхідну єдність державної влади з одночасною самостійністю територіальних громад. Все це переконливо свідчить про необхідність реформування публічної адміністрації в Україні відповідно до сучасних, європейських стандартів публічного управління. Найбільш вдалою концепцією для України є концепція децентралізації влади.

Основними перевагами децентралізації державної влади є: прозорість і спрощення процесу прийняття рішень, покращання якості розгляду звернень громадян до органів влади, сприяння розвитку місцевих економік та стратегічному плануванню, більш цілеспрямоване використання видатків бюджету на місцеві першочергові потреби та ін. До недоліків можна віднести наступне: диспропорції і нерівномірність у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, гальмування реалізації державних програм на фоні надання більшого значення місцевим політичним пріоритетам, неузгодженість делегованих повноважень і обов'язків з ресурсами для виконання державних функцій тощо [1, с. 111].

Переваги децентралізації в період становлення та розвитку демократичного суспільства засвідчує досвід посткомуністичних країн. Так, адміністративна децентралізація в Польщі сприяла самостійному розвитку місцевого самоврядування, покращанню якості життя її громадян і, насамкінець, після вступу країни до

ЄС дала можливість новоствореним адміністративним одиницям виступати рівноправними партнерами в міжнародному співробітництві. Вивчення зарубіжного досвіду впровадження реформ децентралізації влади може сприяти уникненню деяких упереджених і неправильних підходів, характерних для сучасної української практики управління «з центру», тому передовий досвід децентралізації має для України на етапі зміцнення державності передусім змістове значення [1, с. 113].

Забезпечення процесу децентралізації публічної влади має бути розпочате з прийняття Закону «Про адміністративно-територіальний устрій України», який покликаний врегулювати об'єднання громад, визначення території і меж адміністративно-територіальних одиниць, порядку вирішення питань адміністративно-територіального устрою. У загальному вигляді на нинішньому етапі необхідно встановити раціональні відносини між МДА та органам місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування має зберегти свої права з одночасним здійсненням частини функцій виконавчої влади. Межі взаємодії між цими органами та способи вирішення між ними конфліктів має встановлювати законодавство.

Потрібно виробити нову управлінську ідеологію, спрямовану на оновлення адміністративної культури, формування готовності управлінського персоналу до прийняття рішень в умовах зростаючої свободи дій та підвищення особистої відповідальності з орієнтацією на служіння громадянам. Слід ідентифікувати, стандартизувати та оприлюднити певні види

державних послуг з метою їх поліпшення і спрощення порядку надання (дерегуляція), делегування повноважень іншим управлінським рівням та секторам (децентралізація і деконцентрація), а також удосконалення управлінських процедур та запровадження достатніх апеляційних інституцій і механізмів, зокрема стосовно оскарження дій державних службовців. Отже, децентралізація публічного управління має здійснюватися в межах цілісного пакету політичних, економічних, соціальних реформ, спрямованих на перетворення України в сучасну європейську країну. Тому проведення реформи передбачає плідну співпрацю Президента України, Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України з урахуванням інтересів місцевого самоврядування.

Процес децентралізації публічного управління передбачає посилення спроможності територіальних громад у всіх сферах їх діяльності, що знайшло відображення у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Під «правовою спроможністю територіальних громад» ми розуміємо правову здатність усвідомлювати та захищати інтереси громадян, що є їх мешканцями, включаючи правову допомогу. До правової спроможності територіальних громад варто також включати й правову спроможність їх громадян. Водночас, доцільно мати на увазі й розвиток «правової можливості» територіальних громад, що означає, на нашу думку, наявність умов, сприятливих для зростання їх правового потенціалу та задоволення інтересів громадян.

Розвиток територіальної громади вимагає ефективного використання її потенціалу з урахуванням усіх його аспектів під час розроблення та реалізації стратегії розвитку й інших місцевих нормативно-правових документів. Такий підхід безпосередньо стосується забезпечення життєдіяльності територіальної громади, має відповідати інтересам населення і європейським засадам державної регіональної політики. Яка ж конкретна роль у забезпеченні розвитку сучасного суспільства належить територіальній громаді? Громада є суттєвим елементом, що характеризує “звичайну природу” місцевого самоврядування. Окрім нормативного визначення громади, встановленого Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні”, існують інші, наприклад під територіальною громадою окремими авторами розуміється єдине природне і соціальне утворення, що діє у просторових межах держави, реалізуючи повсякденні потреби та інтереси жителів [2, с. 15–16].

Однак запровадження такої загальнодержавної реформи, як реформа з децентралізації влади, потребує прийняття законів та підзаконних нормативно-правових актів, які б забезпечили правове регулювання діяльності новостворених об'єднаних територіальних громад пропорційно до наданих їм широких повноважень, що дозволить безперешкодно реалізувати вказану реформу та завершити процес децентралізації влади.

Історичне минуле територіальної громади в Україні сягає часів слов'янської традиції племінних зборів. З розвитком суспільства громадівське самоврядування постійно розвивало-

ся, залишаючись елементом демократичної моделі управління.

Для того, щоб проаналізувати функціонування місцевого самоврядування необхідно розпочати з вивчення основних нормативно-правових актів, якими воно врегульовано. По-перше, це Закон України «Про місцеве самоврядування», у якому визначено, що територіальна громада – це жителі об'єднані постійним проживанням у межах села, селища та міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або ж добровільне об'єднання жителів кількох сіл, які мають єдиний адміністративний центр [3].

Серьогін С.М. в одному зі своїх наукових досліджень вказує, що реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади має здійснюватися на основі Конституції та законів України, положень Європейської хартії місцевого самоврядування з дотриманням таких принципів: верховенства права; відкритості; прозорості та громадської участі; повсюдності місцевого самоврядування; субсидіарності; доступності публічних послуг; підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді; підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади в питаннях дотримання Конституції та законів України; правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування; державної підтримки місцевого самоврядування; партнерства між державою та місцевим самоврядуванням; сталого розвитку територій [1, с. 115].

У Постанові Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. «Про за-

твердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» зазначено, що метою децентралізації влади в Україні є відхід від централізованої моделі управління, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування [4].

Щоб вирішити проблеми на рівні територіальних громад, необхідно об'єднати зусилля громад і їхніх територій, а також потрібна фінансова підтримка держави. Саме з цією метою було ухвалено два закони України – “Про добровільне об'єднання територіальних громад” і “Про співробітництво територіальних громад”, адже, незважаючи на те, що Конституція України надає право жителям сіл на добровільних засадах об'єднуватися в єдину територіальну громаду, формувати органи місцевого самоврядування, механізм вирішення цього конституційного припису на законодавчому рівні до цього часу було не врегульовано [5].

Закон «Про співробітництво територіальних громад» [6] створив умови для запровадження в Україні 5-ти юридичних форм співпраці, що стало особливо актуально для громад після початку реального процесу децентралізації, коли важливі повноваження органів виконавчої влади передаються місцевому самоврядуванню при умові, що воно може реалізовувати ці повноваження. Наприклад, передача повноважень від Державної Архитектурно-Будівельної Інспекції органу місцевого самоврядування вимагає створення останнім власного бюро, де повинен працювати сертифікований

архітектор. Більшість сільських громад не в змозі створити і утримувати таке бюро (службу), але вони можуть його створити в рамках співпраці.

Закон «Про добровільне об'єднання громад» [5] став фактично головним інструментом реформи, оскільки саме він закладає вимоги щодо порядку ОТГ. Завдяки цьому закону сьогодні в Україні вже створено 159 нових об'єднаних громад, в яких призначені вибори. За півроку в Україні об'єдналося понад 7% всіх територіальних громад, що є безсумнівним рекордом серед усіх європейських держав, де був період добровільного об'єднання.

Прийняті у грудні 2014 року Зміни до Бюджетного [7] і Податкового кодексів можна розглядати як перший крок уряду і Парламенту в напрямку проведення реформи децентралізації влади. І цей крок вимагає зробити наступні логічні кроки по зміні адміністративно-територіального устрою та розподілу повноважень між різними гілками влади. Адже, протягом 2014 року однією з найбільш популярних реформ, яка звучала у промовах Президента, депутатів Парламенту і міністрів була реформа місцевого самоврядування, децентралізація влади, яка базується на кількох важливих складових: визначення нової територіальної основи місцевого самоврядування (зміна адміністративно-територіального устрою) та передача повноважень і ресурсів на місцевий рівень.

Метою Закону України “Про добровільне об'єднання територіальних громад” є створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; сприяння створенню дієздатних територіальних громад; формування ефективних рад

та їхніх виконавчих органів, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, якісне надання їм необхідних соціальних послуг; забезпечення сталого розвитку відповідних територій, ефективного використання бюджетних коштів [5].

Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5] декларуються концептуальні положення формування спроможних та фінансово незалежних територіальних громад. При цьому, превалювання гармонійності приватних і державних інтересів у поєднанні із громадськими пріоритетами виступає основою подальшого реформування у напрямі становлення самодостатніх формувань, розвиток яких базується на ustalених принципах демократичності. Добровільним об'єднанням членів ОТГ передбачається отримання можливості розпоряджатися матеріальними та нематеріальними ресурсами, якими володіє громада, зокрема трудовими, фінансовими, матеріально-технічними, природними, інформаційними, маркетинговими, інноваційними, управлінськими тощо. Отримання самостійності у прийнятті рішень щодо формування й використання ресурсного потенціалу ОТГ є потужною передумовою їх активного поширення, підтвердженням чому є відповідні індикатори оцінки динаміки їх формування.

Окремої уваги, на нашу думку, заслуговує Закон України “Про співробітництво територіальних громад” розроблено з використанням найкращого європейського досвіду. Він визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми та

кого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, підстави та особливості припинення співробітництва, оскільки чинне українське законодавство передбачало лише загальні рамки упровадження міжмуніципального співробітництва, припускало об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування для вирішення спільних проблем, але не містило правових норм, які б дозволяли таке співробітництво [6].

Крім того, дуже важливу роль у розвитку територіальних громад в Україні відіграє Закон України “Про засади державної регіональної політики”. Цей Закон визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України [8].

Дуже значний розвиток відбувся у сфері нормативно-правового забезпечення бюджетного законодавства. Завдяки прийняттю Закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів” було значно розширено джерела доходів новостворених територіальних громад [7].

Наприкінці 2015 р. було прийнято низку законів щодо оптимізації розподілу повноважень – передачі їх від органу виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, що дозволить посилити функціональну та фінансову спроможність місцевого самоврядування. Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” та деяких інших законодавчих актів Украї-

ни щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань” виконавчим органам місцевого самоврядування міст обласного значення передаються повноваження з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань та передбачена можливість іншим виконавчим органам рад набувати таких повноважень. До цього Закону увійшли норми щодо державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб, спрямовані на усунення недоліків правового регулювання процесу добровільного об'єднання територіальних громад у частинах: встановлення спрощеної системи реорганізації та державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб публічного права, усунення недоліків правового регулювання правонаступництва об'єднаних територіальних громад, їхніх рад та виконавчих комітетів (рішення, договори, виконання окремих бюджетів до прийняття об'єднаного тощо) [9, с. 28–29].

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг” наділив органи місцевого самоврядування додатковими повноваженнями щодо можливості створення центрів надання адміністративних послуг, можливості ведення реєстру територіальної громади, надання відомостей з Державного земельного кадастру, реєстрації місця проживання громадян та з інших питань [10].

Висновки. Стратегічним пріоритетом становлення України як соціально орієнтованої європейської держави є розвиток системи місцевого самоврядування, без реформування якої у напрямі децентралізації владних повноважень на місця неможливо досягти гармонійного та зрівноваженого розвитку територіальних громад, а відтак – забезпечити високий рівень якості життя населення. На даний час Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України прийнята значна кількість нормативно-правових актів, що дозволяють реалізовувати реформу децентралізації влади, але ще залишаються невирішеними питання діяльності територіальних громад, зазначені в цій статті, що потребують законодавчого врегулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сergygin S. M., Honcharuk N. T. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні / С. М. Сergygin, Н. Т. Гончарук // *Аспекти публічного права*. 2015. – № 4. – С. 111–120. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_4_16.

2. Куц Ю. О., Решевець О. В. Територіальна громада: управління розвитком: монографія / за заг. ред. Ю. О. Куца. – Харків: Константа, 2013. – 540 с., с. 15–16

3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-vr>

4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/247566248>

5. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лют. 2015 р. № 157-VIII (із змінами). – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

7. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів: Закон України від 8 верес. 2016 р. № 1509-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1509-19>

8. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 5 лют. 2015 р. № 156-VIII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

9. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. – Київ: НІСД, 2016. – 61 с.

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг: Закон України від 10 груд. 2015 р. № 888-VIII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-19>.

REFERENCES:

1. Serohin, S. M., Honcharuk, N. T. (2015). *Teoretychni zasady ta osnovni napriamky reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia y detsentralizatsii vlady v Ukraini* [Theoretical bases and main directions of reforming local self-government and decentralization of power in Ukraine]. *Aspekty publichnoho prava – Aspects of Public Law*, 4, 111–120. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_4_16 [in Ukrainian].

2. Kuts, Yu. O., Reshevets, O. V. (2013). *Terytorialna hromada: upravlinnia rozvytkom* [Territorial community: development

management]. Kharkiv: Konstanta [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» [Law of Ukraine “On Local Self-Government in Ukraine”]. (1997). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*, 24. Art. 170. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

4. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy “Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku” : vid 6 serp. 2014 r., № 385 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the State Regional Development Strategy for the period up to 2020” from 6 August 2014, № 385]. (n.d.). *www.kmu.hov.ua*. Retrieved from <https://www.kmu.hov.ua/npas/247566248> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy “Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad” : vid 5 liut. 2015 r., № 157-VIII [Law of Ukraine “On voluntary association of territorial communities” from February 5 2015, № 157-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.hov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.hov.ua/laws/show/157-19> [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy “Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad” : vid 17 cherv. 2014 r., № 1508-VII [Law of Ukraine “On cooperation of territorial communities” from June 17 2014, № 1508-VII]. (n.d.). *zakon.rada.hov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.hov.ua/laws/show/1508-18> [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy shchodo

zarakhuvannia okremykh administratyvnykh zboriv do mistsevykh biudzhetyv” : vid 8 veres. 2016 r., № 1509-VIII [Law of Ukraine “On Amendments to the Budget Code of Ukraine on the Entry of Separate Administrative Fees into Local Budgets” from September 8 2016, № 1509-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.hov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.hov.ua/laws/show/1509-19> [in Ukrainian].

8. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 5 liut. 2015 r., № 156-VIII [Law of Ukraine “On the Principles of State Regional Policy” from February 5 2015, № 156-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.hov.ua*. Retrieved from <http://zakon2.rada.hov.ua/laws/show/156-19> [in Ukrainian].

9. *Terytorialna hromada yak bazova lanka administratyvno-terytorialnoho ustroiu Ukrainy: problemyta perspektyvyreformuvannia [Territorial community as a basic element of the administrative and territorial structure of Ukraine: problems and prospects for reform]*. (2016). Kyiv: NISD [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy “Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo rozshyrennia povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta optymizatsii nadannia administratyvnykh posluh” : vid 10 hrud. 2015 r., № 888-VIII [Law of Ukraine On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine on Expanding the Authorities of Local Self-Government Bodies and Optimizing the Provision of Administrative Services” from December 10 2015, № 888-VIII]. (n.d.). *zakon.rada.hov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.hov.ua/laws/show/888-19> [in Ukrainian].